

Lebontják az utolsó tabáni bábsütő-műhely hajlékát.

Régi budai mézeskalácsosok. — A céh tovább akar élni. — Hajdani mézesbábosok díszítő famintái a raktárban.

A pusztuló mézeskalácskészítő ipar romantikus és legismertebb terméke, a bábsziv klasszikus magyar remekműben örök élethez jutott. *Madách Imre* beleírta drámai költeményébe és amíg játsszák vagy olvassák *Az ember tragédiáját*, addig a londoni vásár hullámozó, zajongó tarka sokaságában egy ifju mindig szerényen Évához lép és egy mézeskalácsszívet nyújt neki. A közeli napokban lerombolnak egy régi tabáni házat, amelyben majdnem hetven évig készítettek ilyen bábszíveket a régi budai mézeskalácsosok.

Tabán utolsó mézeskalácskészítő mestere.

Az ősrégi mézeskalács-ipart, amely egykor Erdélyben, Brassóban, Kolozsvárt, Tordán, Kézdivásárhelyt, a Felvidéken Kassán, Eperjesen, Rozsnyón, Rimaszombatban és az Alföldön a különleges bábjaírói ismert Debrecenben virágzott leginkább, Magyarországon a céhek az európai általános hanyatlása után is erősen tartották. A pest-budai mézeskalácsosok céhe még a céheket eltörlő 1872. VIII. törvénycikk életbeléptekor is élt és amikor már a sütőkkel és az akkor még el nem szaporodott cukrászokkal közös ipartestület létesült, átalakult ipartársulattá és tagjainak temetkezési egyletévé. A mézeskalácsosok 1906-ban a sütőktől megválva, a cukrászokkal közös ipartestületbe léptek, de a bábsütők ipartársulatukat még ezután is fenntartották néhány évig.

A régi pest-budai céh utódjának, a mézeskalácsosok ipartársulatának utolsó elnöke, a 78 éves *Benedek Samu* ma az egyetlen élő tabáni mézeskalácsos, beszél erről, meg a hajdanvaló időről, amikor még nem volt riportba kívánczós ritkaság és regényes érdekesség a mézeskalácsipar. A bábsütők idejének lejártát jelzi Tabán eltűnése is, amelynek utolsó házsorai közt kerül lebontásra a legrégibb budai mézeskalácsos műhely hajléka.

Esztendeje kezdték meg Tabán apró, rozoga, időmegviselte házainak lerombolását és azóta másfél-százánál több épületet bontottak le. A hegyoldal egészen pusztá már, a mélyebb alapozású épületek nyomát is alig látni. Itt-ott még csattog a csákány, munkások törik a köveket és hordják a törmelékmaradékokat. Bontási iroda felirású deszkabódé mellett ajtók, ablakkeretek, vasrácsok, deszkák és más alkatrészek sorakoznak raktári rendben. Szinte hihetetlen, hogy ezen a területen, amelyen most csak néhány zöld lombba borult fa árvaszkodik, egy évvel ezelőtt még annyi zegzugos, hegynek kapaszkodó keskeny utca, köz, sikátor házsorai állottak! Eltűnt innen az Aranykakas, meg az Aranykacsa-utca, a Kereszt-utca, Gelérthegy-utca, Cakó-utca, Virág Benedek-utca és a Hadnagy-utca sok régesrégii háza is. Most már nyoma sem látszik annak, hogy merre voltak azok az utcák, amelyeken az esti homályban egymásba karolt merengő szerelmesek kóboroltak és a régi Tabán romantikájáról álmodoztak, míg a bástya tövéből és a hegyoldalról lila orgonák, hóféhér jácminok illatát sodorta le hozzájuk a tavaszi szellő. Már csak festményeken és fényképeken található Tabán festői szépsége, az eltűnt utcák közül csupán a Kórmives-lépcső hosszu lépcsősora fut fel még a hegynek és a járókelő szinte alig tudja odaképzelné a keskeny lépcsősor mellé a törpe házakat. Lent az Árok-köz és Attila-utca közé eső házcsoporth áll még. Hét régi kis ház sorakozik, két egyemeletes kivételével csupa földszintes épület. Legközelebb ezeknek a bontását is megkezdik. Az Attila-utcai ház sor két egyemeletes épülete között búslakodik öt betört ablakával két vasajtójával és egy vastáblás lezárt ablakával a 35. számú földszintes házikó, amelyben 1867 óta volt az utolsó tabáni bábsütő műhely. Majus elsején a műhelynek el kellett költöznie innen.

— Talán meg sem találunk már bennünket a régi vevőink, — mondja sirva a mézeskalácsos felesége — pedig sok előkelő és híres ember járt a boltunkba. A boldogult *Légrády Imre* is bejött hozzánk minden karácsony előtt személyesen vásárolni.

Mayer János 1700-ban alapította az üzletet, amely egykor a várbeli Uri-utcában volt és a 80-as évek elején költözött le Tabánba a Szarvas-tér 1. számú házba. A vásárlás után gazdát cserélő bolt és műhely a kiegyezés esztendejétől talált helyet az Attila-utcai földszintes házban, egészen Tabán mostani lerombolásáig.

Budai bábsütők multjának emlékei.

1869-ben kezdte inaskodását *Benedek Samu*, az utolsó még élő tabáni „mézeskalácsos és gyertyaöntő”, a másik tabáni bábsütő, *Ettl István* mintegy harminc éve halott. 1885-ben önállósította magát, majd megvásárolta az 1700 óta dolgozó műhelyt, mely akkor már az Attila-utca 35. számú házból ontotta a bábszíveket, mézeskalács huszárokat, pólyásbabákat, kardokat, bölcsőket.

— Ebben az időben már kevés mézeskalácsos élt Budán, — meséli az öreg mester és ujjain számolálja egykori iparostársait. — A Vizivárosban volt egy... kettő Tabánban... akkor a Várban már nem volt... Ujlakon egy, Óbudán kettő.

— Régen nem „spriccelltek” cukorból a szívek meg a többi mézeskalácsok díszítését, hanem a sütemények szegélyére faformák segítségével préselték ki. Csak hallomásból ismerem a mézeskalácskészítésnek ezt a módját, az én időmben már nem használták a faformákat, hanem spriccellték a díszeket.

Előkerülnek a lomtárból a régesrégii faformák. Ezekbe a fába vésett mintákba nyomták bele a mézeskalács tésztaját, a gyurmát. Mi már nem láttunk ilyen bábót, de a legrégibb tabáni mézeskalácskészítő sem. A fábavésés valószínűs kis remekei ezek az úgynevezett faformák. Gondol, gyakorlott kéz biztonságával vésett rajzolatok hivatásos fametszők kezét is dicsérik. *Benedek Samu* tudomása szerint némely bábsütők készítették szabad óráikban az ilyen famintákat.

Különösen szép a *König v. Ungarn* aláírású forma, amely lovon, palástosan ábrázolja a magyar királyt. Az ember és a ló alakjának rajza, a lófarok leomló szálai, a térkitöltő gazdag virág- és levéldíszeknek elhelyezése és az egészek megkomponálása, valamint finomművű kivitele művészi készségre vall. Az *L. J. 1841.* vésés a forma és a műhely egykori tulajdonosának, *Lakner Jánosnak* betűjele, aki utóbb — hogy honfiai érzelmeit kifejezze — *Mészalvíra* magyarosította nevét. Megközelíti szépségben ezt a munkát a hagyományos bábhuszárnak úgyenes díszített faminta-változata, *Sik József* mézeskalácsos véste és megtaláljuk rajta a későbbi tulajdonos nevét és az évszámot: *Lengyel József 1873.* Gyermekkorunkból emlékezzünk a vásári bábosok apró kis sárka bölcsőire. A bölcső kiment a divatból, de a készítéséhez ma is ilyen famintát használnak. Hajdan természetesen a kard díszítése is faminta után készült, maradt egy ilyen forma is a tabáni mézeskalácsos birtokában. E munkaeszközök közt jutott az utódokra egy régi-régi lakkozott templomi viaszgyertya is, finom domborítású virágdíszrel.

A mézeskalács-minták, mint a sziv, eredetéről semmit sem hallott az öreg mézeskalácskészítő-mester elődeitől. Baranyában ma is készítik a bábszívet egy sárka és kemény változatát, amely nagyon-nagyon régi időből származik. Ezek a hagyományos minták olyan régiek, mint maga a középkorból származó mézesbábos ipar.

— Ugy látszik a szívnak értéke volt akkor is, — mondja nyilván kettős értelemmel az utolsó tabáni mézeskalácsos. Dolgos öregségében, piros bábszívei között talán nem is sejti, hogy a szívnak — akár mézeskalács, akár lüktető emberi sziv — egyre kevesebb az értéke az üzleties szellemű, törtető világ mai vásárjain.

Tamás Ernő.